ISSN: 3060-4613

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI VAZIRLIGI

O'zbekiston Milliy Pedagogika Universiteti

№10(4)
2026

13.00.00 Pedagogika fanlari
13.00.01 Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi
13.00.02 Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo'yicha)
13.00.03 Maxsus pedagogika
13.00.04 Jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlari nazariyasi va metodikasi
13.00.05 Kasb-hunar ta'limi nazariyasi va metodikasi
13.00.06 Elektron ta'lim nazariyasi va metodikasi (ta'lim sohalari va bosqichlari bo'yicha)
13.00.07 Ta'limda menejment
13.00.08 Maktabgacha ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
13.00.09 Ijtimoiy pedagogika
07.00.00 Tarix fanlari
19.00.00 Psixologiya fanlari
01.00.00 Fizika-matematika fanlari
02.00.00 Kimyo fanlari
03.00.00 Biologiya fanlari
09.00.00 Falsafa fanlari
10.00.00 Filologiya fanlari
11.00.00 Geografiya fanlari

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

Pedagogika, psixologiya fanlariga ixtisoslashgan ilmiy jurnal

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

Elektron nashr. 348 sahifa,
20-oktyabr, 2026-yil.

BOSH MUHARRIR:
Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Pedagogika fanlari doktori, professor

BOSH MUHARRIR O'RINBOSARI:
Ashurov Ramzidin Ramazonovich – Psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (Phd), dotsent

TAHRIRIYAT KENGASHI A'ZOLARI
Ibragimov X.I. – pedagogika fanlari doktori, akademik
Shoumarov G'.B. – psixologiya fanlari doktori, akademik
Qirg'izboyev A.K. – Tarix fanlari doktori, professor
Karimova E.G. – Sotsiologiya fanlari nomzodi, dotsent
Jamoldinova O.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Sharipov Sh.S. – pedagogika fanlari doktori, professor
Shermuhammadov B.Sh. – pedagogika fanlari doktori, professor
Ma'murov B.B. – pedagogika fanlari doktori, professor
Madraximova F.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Kalonov M.B. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Nabiyev D.X. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Qo'ldoshev Q. M. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Ikramxanova F.I. – filologiya fanlari doktori, professor
Ismagilova F.S. – psixologiya fanlari doktori, professor (Rossiya)
Stoyuxina N.Yu. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Rossiya)
Magauova A.S. – pedagogika fanlari doktori, professor (Qozog'iston)
Rejep O'zyurek – psixologiya fanlari doktori, professor (Turkiya)
Wookyu Cha – Koreya milliy ta'lim universiteti rektori (Koreya)
Polonnikov A.A. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Belarus)
Mizayeva F. O. – Pedagogika fanlari doktori, dotsent
Baybayeva M.X. – pedagogika fanlari doktori, professor
Muxsiyeva A.T. – pedagogika fanlari doktori, professor
Aliyev B. – falsafa fanlari doktori, professor
Abdullayeva N. Sh. – Pedagogika fanlari doktori (DSc), professor
Doniyorov S. M. – "Yangi O'zbekiston" va "Pravda Vostoka" gazetalari tahririyati DM bosh muharriri, O'zbekiston Respublikasida xizmat ko'rsatgan jurnalist, filologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
G'afurov D. O. – falsafa fanlari doktori (Phd)
Shomurodov R.T. – iqtisodiyot fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Jalilova S.X. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Bafayev M.M. – psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Usmonova D.I. – Samarqand iqtisodiyot va servis institute dotsenti
Saifnazarov I. – falsafa fanlari doktori, professor
Raxmonova Z. A. – filologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Nematov Sh.E. – pedagogika fanlari nomzodi (PhD)
Sayimova D. K. – texnika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Yuldasheva F.I. – pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD),dotsent
Yuldasheva D.B. – filologiya fanlari bo'yicha falsafa (PhD) doktori, dotsent
Tangriyev A. T. – Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti kafedra professori
Panjiyev M. A. – Qashqadaryo viloyati Maktabgacha va maktab ta'limi boshqarmasi boshlig'ining birinchi o'rinbosari
Xudayberganov N. A. – Xorazm Ma'mun akademiyasi Tabiiy fanlar bo'limining katta ilmiy xodimi, biologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Vaxobov Anvar Abdusattor o'g'li – Pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori, dotsent

Muassis: "Tadbirkor va ishbilarmon" MChJ
Hamkorlarimiz: O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vazirligi, O'zbekiston milliy pedagogika universiteti

EDITOR-IN-CHIEF:
Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

DEPUTY EDITOR-IN-CHIEF:
Ashurov Ramzidin Ramazonovich – Doctor of Philosophy (PhD) in Psychology, Associate Professor

EDITORIAL BOARD MEMBERS:
Ibragimov X.I. – Doctor of Pedagogical Sciences, Academician
Shoumarov G'. B. – Doctor of Psychological Sciences, Academician
Qirg'izboyev A. K. – Doctor of Historical Sciences, Professor
Karimova E'zoza Gapirzhanovna – Minister of Perschool and School Education of the Republic of Uzbekistan
Jamoldinova O.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor
Sharipov Sh.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor
Shermuhammadov B.Sh. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor
Ma'murov B.B. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor
Madraximova F.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor
Kalonov M.B. – Doctor of Economic Sciences, Professor
Nabiyev D.X. – Doctor of Economic Sciences, Professor
Koldoshev K. M. – Doctor of Economic Sciences, Professor
Ikramxanova F.I. – Doctor of Philological Sciences, Professor
Ismagilova F.S. – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Russia)
Stoyuxina N.Yu. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Russia)
Magauova A.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor (Kazakhstan)
Rejep O'zyurek – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Turkey)
Wookyu Cha – President of the National University of Education, Korea (South Korea)
Polonnikov A.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Belarus)
Mizayeva F. O. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor
Baybayeva M.X. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor
Muxsiyeva A.T. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor
Aliyev B. – Doctor of philosophy, professor
Abdullayeva N. Sh. – Doctor of Pedagogical Sciences (DSc), Professor
Doniyorov S. M. – Editor-in-Chief of the DM Editorial Office of the newspapers "Yangi O'zbekiston" and "Pravda Vostoka", Honored Journalist of the Republic of Uzbekistan, Doctor of Philosophy (PhD) in Philology, Associate Professor
Gafurov D. O. – Doctor of Philosophy (PhD)
Shomurodov R.T. – Candidate of Economic Sciences (PhD), Associate Professor
Jalilova S.X. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor
Bafayev M.M. – Doctor of Philosophy in Psychological Sciences (PhD), Associate Professor
Usmonova D.I. – Associate Professor, Samarkand Institute of Economics and Service
Saifnazarov I. – Doctor of philosophy, professor
Rakhmonova Z.A. – Doctor of Philosophy (PhD) in Philological Sciences, Associate Professor
Nematov Sh.E. – Candidate of Pedagogical Sciences (PhD)
Sayimova D. K. – Doctor of Philosophy (PhD) in Technical Sciences
Yuldasheva F.I. – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences (PhD), Associate Professor
Yuldasheva D.B. – Doctor of Philosophy (PhD) in Philological Sciences, Associate Professor
Tangriyev A.T. – is a professor of Tashkent State University of Economics
Ashurov R. R. – Doctor of Philosophy (PhD) in Psychology, Associate Professor
Panjiyev M. A. – First Deputy Head of the Department of Preschool and School Education of the Kashkadarya Region
Khudaiberganov N. A. – Senior Researcher of the Department of Natural Sciences of the Khorezm Mamun Academy, Doctor of Philosophy (PhD) in Biological Sciences
Vakhobov Anvar Abdusattor oglu – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences, Associate Professor

"Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali O'zbekiston Respublikasi Oliy attestatsiya komissiyasining quyidagi qarorlariga asosan pedagogika va psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD) hamda fan doktori (DSc) ilmiy darajasiga talabgorlarning dissertatsiyalaridagi asosiy ilmiy natijalarni chop etish uchun milliy ilmiy nashrlar ro'yxatiga kiritilgan:
Pedagogika fanlari bo'yicha: OAK Kengashi tavsiyasi (26.08.2024-y., №11-05-4381/01) asosida:
• Ekspert kengashi (29.10.2024-y., №10)
• Rayosat qarori (31.10.2024-y., №363/5)
Psixologiya fanlari bo'yicha: Toshkent davlat pedagogika universiteti murojaatiga asosan OAK tavsiyasi (24.04.2025-y., №11-05-2566/01):
• Ekspert kengashi (25.05.2025-y., №10)
• Rayosat qarori (08.05.2025-y., №370/5)

"Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali

26.09.2023-yildan

O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Administratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan **№C-5669363** reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: **№136361**

MUNDARIJA CONTENTS СОДЕРЖАНИЕ

MUNDARIJA

Pedagogical Model for Developing Students' Communicative Competence: Organisation of Experimental Work and Evaluation of its Effectiveness 10
Mukhamedova Matlyuba Satvaldiyevna, Xudoyberdiyev Olloqul Isaqovich

Bakalavriat darajasida bo'lajak matematiklarning kasbiy hamda amaliy malakalarini rivojlantirish usullari ... 17
Abduraxmonov Abdumo'min, Sheraliyev Aliboy Tulboyevich

Sport mashg'ulotlarini real vaqt rejimida boshqarishda ter biomarkerlarini o'lchovchi taqiladigan biosensorlar 20
Meliqo'ziyev Azizjon Adxamjon o'g'li

Ekstremal issiqlik sharoitida sportchilarning ish qobiliyatini oshirish shakllari: akklimatsiya, sovitish va individual gidratatsiya dalillari 26
Qodirova Shahlo Shavkatjon qizi

Mikroorganizmlarda fermentatsiya orqali energiya hosil bo'lishi va uning biotexnologik ahamiyati 31
Raxmatullaeva Maxfuza Igamberdiyevna

Bo'lajak pedagoglar tayyorgarligida learning analytics asosidagi metodik ta'minotning mazmuni va tuzilishi 37
Akbarova Sevaraxon Xusanboy qizi

Sovet davridan mustaqillik davrigacha O'zbekistonda suv siyosatining tarixiy transformatsiyasi: Orolbo'yi inqirozi misolida 45
Dadaboyev Nodirbek Ergashali o'g'li

Digital SAT matematika bo'limida maxsimal (800 ball) natijaga erishish strategiyalari va desmos interfaol imkoniyatlaridan foydalanish 51
Abdullayev G'ayratjon Mutalipovich

Ta'lim muassasalarida faoliyat yuritayotgan pedagoglarning, kreativ yondashuv asosida talabalarning nutq va tafakkurini rivojlantirishga oid nazariy bilim hamda amaliy malakalarga egaligi 55
Abdullayeva Mavluda Aribovna

Bo'lajak pedagoglarda pedagogik improvizatsion ko'nikma va malakalar 62
Ablokulov Sherali Davronovich

Interaktiv platformalar vositasida bo'lajak pedagoglarning texnologik-amaliy kompetensiyasini rivojlantirish: elektron ta'lim resurslarini yaratish tajribasi 66
Maxmudov Abduxalim Xamidovich, Yo'ldashev Axrorjon Egamnazar o'g'li

Elektr yoritish fanini o'qitishda yangi interfaol metodlarning ahamiyati 71
Nasretdinova Feruza Nabiyevna

Developing Methodological Decision-Making Skills in Pre-Service English Language Teachers Through Clil-Based Tasks 75
Nilufar Achilovna Tuxtayeva

Developing Linguocultural Competence Through Digital Storytelling in English Language Teaching: an Integrated Approach 79
Rakhimov Mansur

Nature of Speaking in EFL Contexts: Fluency, Accuracy, and International Competence 83
Rashidova Nodira Khabibullayevna, Egamberdiyeva Marjona Abdurasul kizi

Autizmli bolalarning sensor rivojlanishida ta'lim muhitining o'rni 89
Sh. A. Nurmatova

Ta'limda inson va sun'iy intellekt hamkorligining metodologik transformatsiyasi: inson markazli pedagogik paradigma 94
Tadjimatova Xosiyatxon Botirjon qizi

Ingliz tilini o'qitishda aralash metodlarni qo'llashning didaktik asoslari va darsni loyihalash modeli 102
Usmonova Dilnoza Muratovna

MUNDARIJA СОДЕРЖАНИЕ CONTENTS

Онлайн-проекты как механизм формирования профессиональных навыков у будущих учителей русского языка 106
Матниязова Азиза Бахтияровна

Malakali dzyudochilarni tayyorlashda texnik-taktik mahoratni takomillashtirish mexanizmlariga innovatsion yondashuv 110
Tangriyev Abdullo Tovashevich

Malakali dzyudochilarni xalqaro musobaqalarga tayyorlash tizimini takomillashtirish: Olimpiya saralash davrida rejalashtirish va cho'qqi shaklga chiqarish 116
Tangriyev Abdukarim Tovashevich

Sinfdan tashqari faoliyatlar jarayonida hadislarga asoslangan ma'naviy-axloqiy tarbiyaning pedagogik salohiyati va amaliy asoslarini takomillashtirish 122
Fayzullayeva Gulnoza Kamolovna

Ta'lim loyihalarining iqtisodiy-pedagogik samaradorligini baholashning nazariy-metodologik asoslari 129
Saitxonov Bobomurod Po'latovich

Rivojlanishida nuqsoni bo'lgan bolalar bilan logopedik mashg'ulotlarda axborot-kommunikatsiya texnologiyalaridan foydalanish samaradorligi 133
Tojiboyeva Osiyoxon Alisher qizi

Aksiologik yondashuvning pedagogik va psixologik mohiyati 138
Hafizov Shahriyor Shavkatovich

Emotsional intellektni rivojlantirishda kognitiv yondashuvning nazariy-metodologik asoslari 142
Nishonova Lobar Mirzakulovna

Boshlang'ich sinflarda ongli o'qishni leksik-kognitiv yondashuv asosida rivojlantirish 146
Ne'matova Diyora Baxodir qizi, Shabbazova Dilfuza Ruzikulovna

O'qituvchilarda kasbiy stressning yuzaga kelishiga ta'sir etuvchi individual-psixologik omillar 153
Konratbayeva Ayjamal Bazarbayevna

Xorijiy tajribada neyropedagogik yondashuvlar va kognitiv boshqaruv modellari: kengaytirilgan tanqidiy komparativ tahlil 158
Izzatullayeva Zohidaxon Sunatdullayevna

Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarining pedagogik mahoratini rivojlantirish muammosi: pedagogik tahlil 164
Abrorxonova Kamolaxon Abrorxon qizi, Israilova Oydin Uchkun qizi

O'zbek musiqiy merosi va uni talabalarda qadriyatli munosabat sifatida shakllantirish 169
Mannapov Sultonali, Mansurova Nigoraxon Rustamjonovna

Integrativ ta'lim texnologiyalari va raqamli vositalar asosida bilish kompetensiyalarini rivojlantirish metodikasi 173
Quvvatova Mohira Hikmatillayevna

Maktabgacha ta'limda 6–7 yoshli bolalarning metakognitiv kompetensiyalarini o'yin faoliyati orqali rivojlantirishning texnologik dasturi va uni amaliyotga tatbiq etish tizimi 177
Nuritdinova Xurshida Narpulatovna

Futbol texnikasining asosiy elementlari va texnik harakatlarni bajarish usullarini o'rgatish 182
Sadriddin Tulepov

Innovatsion ta'lim muhiti asosida pedagogika fanini o'qitish modelining samaradorligini tajriba-sinov asosida baholash 187
Abdusattorova Sarvinoz Norqo'zi qizi

Boshlang'ich sinf o'quvchilarida badiiy idrok va fanga oid kompetensiyalarni rivojlantirishning sinergetik-integrativ asoslari 192
Abdullayeva Feruza Nurillayevna

Rus tilini o'qitish jarayonida talabalarning o'qish va yozish ko'nikmalarini rivojlantirish metodikasi 197
Allayarova Dilfuza Klichevna

Practical Methodological Approaches to Developing Management Skills of Deputy Directors in Preschool Educational Organizations Principles of Connecting Theoretical Knowledge With Practical Activity 201
Makhamadalieva E'zoza Rustamkhuja

MUNDARIJA СОДЕРЖАНИЕ CONTENTS

Kimyo muhandisligi terminologiyasida polisemiya hodisasi 205
Shomurodova Zebiniso Rajabovna

Talabalar o'quv muvaffaqiyatini rivojlantirishning pedagogik, psixologik va texnologik determinantlari 209
Turaboyeva Madinaxon Raxmonjon qizi

O'quvchilarning madaniyatlararo kompetensiyasini mediamatnlar vositasida rivojlantirishga oid xorijiy tajriba tahlili 219
Turdimuratova Aysanem

Искусственный интеллект в преподавании русского языка в узбекоязычной аудитории: возможности, риски и методические решения 224
Мустанов Убайдулла Зулпанович

Shaxs texnologik tafakkuri fenomenining falsafiy-antropologik va gnoseologik talqini 229
Toshpulatova Farida Radjabovna

Lotin tilining zamonaviy tilshunoslikdagi o'rni 234
Shirinkulova Shafoat Malikovna, Rajabova Charos Shavkat qizi

Bo'lajak o'qituvchilar raqamli mediamadaniyatini kasbiy-pedagogik sifat sifatida rivojlantirishning konseptual asoslari 240
Narmanov Alisher Hasanovich

Maktabgacha ta'lim tashkiloti menejerlarining intellektual salohiyatini tashxislashning metodik ta'minotini takomillashtirish 244
Abdumo'minova Lobar Abdujabbarovna

Sun'iy intellekt orqali talabalar kasbiy sifatlarini rivojlantirishning boshlang'ich tushunchalari 249
Normurodov Sherzod Boymurodovich

"Smart o'qish" raqamli platformasi va muallif metodlari asosida boshlang'ich sinf o'quvchilarining nutqiy komponentlarini rivojlantirish 253
Obidova Shohsanam G'anijon qizi

Lingvopoetikada shakl va mazmun birligi xususida nazariy qarashlar 257
Quvonchoy Yusupova

Designing an ESP Coursebook for Architecture Students on the Basis Of VTTSS 262
Sabirova Nilufar Kudratovna

Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida tasviriy faoliyatni kompetensiyaviy yondashuv asosida tashkil etish 266
Xasanova Shaxnoza Toxtasinovna

A Comparative Study of Idiom and Environmental Meaning in the Works of Ernest Hemingway and Tog'ay Murod 272
Zebiniso Allayarova, Malika Bahromova

Maktabgacha ta'limda o'yinga asoslangan ta'limni takomillashtirishning O'zbekiston Respublikasidagi me'yoriy-huquqiy asoslari 277
Farmonov Murodullo Sunnatilloyevich

Обучение русскому языку студентов направления узбекской филологии с использованием искусственного интеллекта: методическая модель 282
Набиева Камиля Азимовна

Bo'lajak tarbiyachilar mediakompitentligini raqamli texnologiyalar vositasida shakllantirish samaradorligini baholash mezonlari va diagnostik vositalari 290
Tavobova Ozoda Farhodovna

Все три брата Лобачевские действительно восприняли талант отца 296
Жумаев Эркин Эргашевич, Аманниязова Бибимариям Пирнияз кызы

Pedagogik tafakkur tarixida fikr tarbiyasi: yondashuvlar va zamonaviy ta'limda qo'llanish imkoniyatlari 302
Jumaniyozova Muhayyo Tojiyevna

Maktabgacha va boshlang'ich ta'limni raqamlashtirish muammolari 306
Raxmatullayeva Malika Bahodir qizi

Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarining innovatsion pedagogik faoliyatga tayyorgarligini rivojlantirish texnologiyalarining pedagogik imkoniyati 310
Imomkulova Ozoda Norboboyevna

Pedagogika mutaxassisligi magistrlarida tanqidiy fikrlashni rivojlantirishning interdisiplinar mexanizmlari... 315
Jumaniyazova Go‘zal Baxorovna

Umumiy o‘rta ta’lim maktablarida parametr qatnashgan chiziqli tenglamalarni o‘rganish bo‘yicha ba’zi bir mulohazalar..... 319
Musayeva Ziyoda Allayarovna

Bo‘lajak pedagoglarda tanqidiy fikrlashni rivojlantirishda muammoli ta’lim va keys-stadi metodlarini integratsiyalash..... 325
Namozova Barno Navruzovna

Umumta’lim maktablarida formativ baholash orqali o‘quvchilarning raqamli kompetensiyalarini rivojlantirish: pisa yondashuvi asosida 331
Norqulov Furqat Maxmatmo‘minovich

O‘quvchilarda agressiv xulq-atvorni boshqarish va ijtimoiy xulq-atvorni tarbiyalash usullari..... 336
Nusratova Setora Dilshod qizi, Sh. U. Nurullayeva

Bo‘lajak pedagoglarni tayyorlashda STEAM texnologiyalaridan foydalanishning pedagogik shart-sharoitlari 343
Raxmatullin Rafis Sagitovich, Zaitov Iskander Ravilevich, Ikromova Rano Ubaydullayevna, Qodirova Raxima Rajabovna, Muratbayeva Aliya Paraxatovna, Juman Turonovich

MUNDARIJA СОДЕРЖАНИЕ CONTENTS

BO'LAJAK O'QITUVCHILAR RAQAMLI MEDIAMADANIYATINI KASBIY-PEDAGOGIK SIFAT SIFATIDA RIVOJLANTIRISHNING KONSEPTUAL ASOSLARI

UO'K: 37.013.2; 004.8

Narmanov Alisher Hasanovich
Chirchiq davlat pedagogika universiteti
"Umumiy pedagogika" kafedrasi dotsenti v. b. (PhD)
ORCID: 0009-0009-9270-3689

Annotatsiya: Mazkur maqolada bo'lajak o'qituvchilar raqamli mediamadaniyatini kasbiy-pedagogik sifat sifatida rivojlantirishning konseptual asoslari yoritilgan. Raqamli transformatsiya sharoitida pedagoglarning raqamli axborot muhitida samarali faoliyat yuritishi, mediaaxborotni tahliliy yondashuv asosida o'rganishi, axborotning ishonchliligini baholashi, raqamli resurslardan maqsadli foydalanishi hamda raqamli etikaga rioya etishining ahamiyati asoslangan. Shuningdek, bo'lajak o'qituvchilar raqamli mediamadaniyatining mazmuni, tarkibiy komponentlari va uni rivojlantirishga xizmat qiluvchi pedagogik yondashuvlar tahlil qilingan. Raqamli mediamadaniyatni kasbiy-pedagogik sifat sifatida shakllantirishning nazariy-metodologik asoslarini takomillashtirish hamda bo'lajak o'qituvchilarning kasbiy kompetentligini rivojlantirish bo'yicha ilmiy-amaliy tavsiyalar ishlab chiqish masalalariga e'tibor qaratilgan.

Kalit so'zlar: bo'lajak o'qituvchi, raqamli mediamadaniyat, kasbiy-pedagogik sifat, raqamli kompetentlik, mediasavodxonlik, tanqidiy fikrlash, raqamli ta'lim, axborot madaniyati, raqamli etika, konseptual asoslar.

Abstract: This article examines the conceptual foundations for developing the digital media culture of future teachers as a professional and pedagogical quality. It highlights the importance of teachers' effective engagement in digital information environments, thoughtful analysis of media content, evaluation of information reliability, purposeful use of digital resources, and adherence to digital ethics in the context of educational digital transformation. The article analyzes the content and structural components of future teachers' digital media culture, as well as pedagogical approaches that contribute to its development. Particular attention is paid to strengthening the theoretical and methodological foundations for developing digital media culture as a professional and pedagogical quality and to formulating research-based practical recommendations for enhancing the professional competence of future teachers.

Key words: future teachers, digital media culture, professional and pedagogical quality, digital competence, media literacy, critical thinking, digital education, information culture, digital ethics, conceptual foundations.

Аннотация: В статье рассматриваются концептуальные основы развития цифровой медиакультуры будущих учителей как профессионально-педагогического качества. Подчёркивается значимость эффективной деятельности педагогов в цифровой информационной среде, осмысленного анализа медиаконтента, оценки достоверности информации, целенаправленного использования цифровых ресурсов и соблюдения принципов цифровой этики в условиях цифровой трансформации образования. Анализируются содержание цифровой медиакультуры будущих учителей, её структурные компоненты и педагогические подходы, способствующие её развитию. Особое внимание уделяется совершенствованию теоретико-методологических основ формирования цифровой медиакультуры как профессионально-педагогического качества, а также разработке научно-практических рекомендаций по развитию профессиональной компетентности будущих учителей.

Ключевые слова: будущий учитель, цифровая медиакультура, профессионально-педагогическое качество, цифровая компетентность, медиаграмотность, критическое мышление, цифровое образование, информационная культура, цифровая этика, концептуальные основы.

KIRISH

Raqamli jamiyat sharoitida bo'lajak o'qituvchilarni kasbiy tayyorlash mazmuni raqamli texnologiyalardan foydalanish ko'nikmalarini o'zlashtirish bilan bir qatorda axborot, media, kommunikatsiya, raqamli etika, akademik halollik va pedagogik mas'uliyat bilan bog'liq sifatlarni yaxlit rivojlantirishni ham qamrab olmoqda. Shu jihatdan raqamli mediamadaniyat bo'lajak o'qituvchining texnik mahoratini boyituvchi hamda uning kasbiy-pedagogik faoliyatida namoyon bo'ladigan integrativ sifat sifatida qaraladi. U o'qituvchining axborotni

mustaqil izlash va saralash, mediakontentni tahliliy baholash, raqamli resurslardan ta'lim-tarbiya maqsadida foydalanish, onlayn muloqotni pedagogik madaniyat asosida tashkil etish, sun'iy intellekt vositalarini mas'uliyat bilan qo'llash hamda o'quvchilarda mediasavodxonlik va xavfsiz mediaxulqni shakllantirishga tayyorligi bilan bevosita bog'liqdir. Mazkur maqolada raqamli mediamadaniyatning bo'lajak o'qituvchi kasbiy tayyorgarligidagi o'rni, uning kasbiy kompetentliklar bilan o'zaro bog'liqligi, pedagogik mas'uliyat, mediaxulq, raqamli etika va konseptual tamoyillar asosida shakllanish xususiyatlari nazariy jihatdan asoslanadi.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

Bo'lajak o'qituvchilarning raqamli mediamadaniyatini rivojlantirish masalasi zamonaviy pedagogika, mediata'lim va raqamli kompetensiyalarni shakllantirishga oid ilmiy tadqiqotlarda muhim o'rin tutadi. Xususan, UNESCO tomonidan ilgari surilgan media va axborot savodxonligi konsepsiyasi, Yevropa Ittifoqining DigCompEdu doirasi hamda Renee Hobbs va Christine Redecker tadqiqotlarida raqamli muhitda axborotni tanqidiy baholash, mediavositalardan samarali foydalanish va raqamli kompetensiyalarni rivojlantirish masalalari yoritilgan.

Mahalliy tadqiqotchilar ishlarida ham pedagoglarning raqamli kompetentligini rivojlantirish, axborot-kommunikatsiya texnologiyalarini ta'lim jarayoniga integratsiyalash va bo'lajak o'qituvchilarning kasbiy tayyorgarligini takomillashtirishga alohida e'tibor qaratilgan. Mavjud ilmiy manbalar tahlili raqamli mediamadaniyatni faqat texnologiyalardan foydalanish ko'nikmasi sifatida emas, balki axborotga tanqidiy munosabat, mediaetik me'yorlarga rioya qilish, raqamli xavfsizlik va mas'uliyatli pedagogik faoliyatni birlashtiruvchi kompleks kasbiy-pedagogik sifat sifatida o'rganish zarurligini ko'rsatadi. Bu jihat xorijiy tadqiqotlarda ham alohida ta'kidlanadi.

R. Hobbs raqamli va mediasavodxonlikni "Mediaga boy axborot jamiyatida to'laqonli ishtirok etish uchun zarur bo'lgan hayotiy ko'nikmalar majmui" sifatida talqin etadi.[1] Ushbu fikr raqamli mediamadaniyatning funksional mazmunini kengroq tushunishga yordam beradi: u faqat texnik foydalanish emas, balki shaxsning axborot jamiyatida ongli ishtirok etishi, mediakontentni tushunishi, baholashi, yaratishi va ijtimoiy mas'uliyat bilan harakat qilishiga xizmat qiladi. Shu jihatdan, bo'lajak o'qituvchilar raqamli mediamadaniyatini rivojlantirishning konseptual asoslarini ishlab chiqish dolzarb ilmiy vazifa hisoblanadi.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Tadqiqot metodologiyasini ishlab chiqishda tizimli, kompetensiyaviy, shaxsga yo'naltirilgan va faoliyatga asoslangan yondashuvlardan foydalanildi. Tadqiqot jarayonida ilmiy-pedagogik adabiyotlarni tahlil qilish, qiyosiy tahlil, umumlashtirish, tasniflash hamda konseptual modellashtirish metodlari qo'llanildi. Mazkur metodlar bo'lajak o'qituvchilar raqamli mediamadaniyatini kasbiy-pedagogik sifat sifatida rivojlantirishning mazmuni, tarkibiy komponentlari, tamoyillari va pedagogik shart-sharoitlarini aniqlashga xizmat qildi.

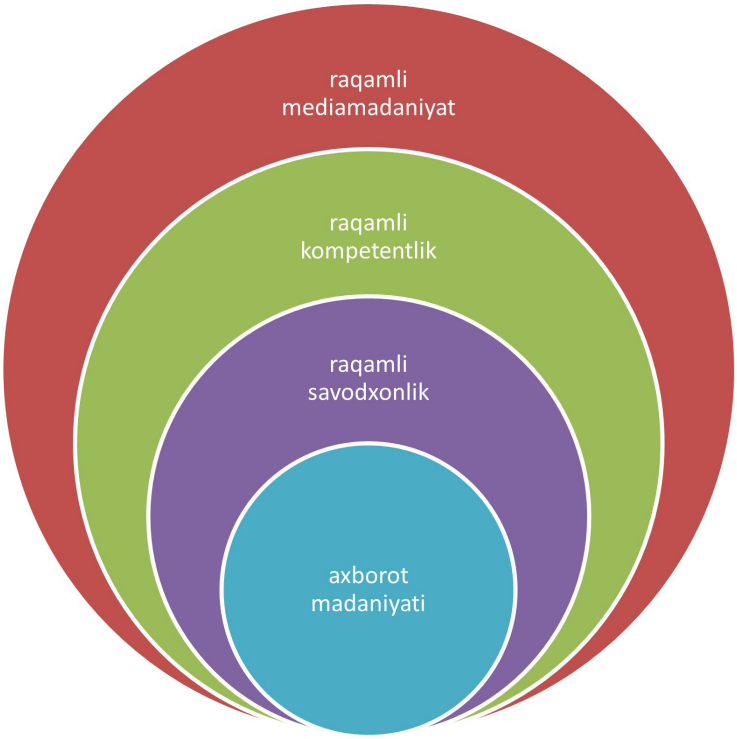
TAHLIL VA NATIJALAR

Bo'lajak o'qituvchilarda raqamli mediamadaniyatni rivojlantirish muammosi zamonaviy pedagogik ta'lim mazmunida alohida konseptual ahamiyat kasb etadi. Chunki raqamli jamiyat sharoitida o'qituvchi axborot oqimi, mediamuhit, raqamli ta'lim vositalari, sun'iy intellekt, onlayn muloqot va axborot xavfsizligi bilan bog'liq jarayonlarni pedagogik jihatdan boshqara oladigan shaxs sifatida tayyorlanishi lozim. Shu nuqtai nazardan raqamli mediamadaniyatni umumiy raqamli savodxonlik, kompyuterdan foydalanish mahorati yoki mediadan foydalanish ko'nikmasi darajasida emas, balki bo'lajak o'qituvchining kasbiy-pedagogik sifatlar tizimida namoyon bo'ladigan integrativ xususiyat sifatida talqin etish zarur.

Axborot madaniyati bo'lajak o'qituvchining axborotni izlash, saralash, manbasini aniqlash, ishonchli va ishonchsiz ma'lumotni farqlash hamda axborotdan maqsadli foydalanish qobiliyatini ifodalasa, raqamli savodxonlik ushbu jarayonning raqamli qurilmalar, dasturlar, onlayn platformalar va elektron resurslar bilan bog'liq amaliy-texnologik jihatini ta'minlaydi. Raqamli kompetentlik esa mazkur ko'nikmalarni kasbiy faoliyatga tatbiq etish, raqamli resurslardan dars jarayonida foydalanish, elektron ta'lim muhitini tashkil etish, onlayn topshiriqlar va raqamli baholash vositalarini qo'llash imkoniyatini kengaytiradi. Raqamli mediamadaniyat ushbu tushunchalarning yuqoriroq integrativ bosqichi sifatida axborotning mazmunini anglash, mediakontentni pedagogik maqsadga muvofiq tanlash, manbalarni tekshirish, feyk axborot va manipulyativ ta'sirni ajratish, raqamli etika talablariga rioya etish, mualliflik huquqini hurmat qilish, sun'iy intellekt natijalarini tanqidiy baholash hamda o'quvchilarni raqamli muhitda xavfsiz va mas'uliyatli faoliyatga tayyorlash kabi kasbiy-pedagogik vazifalarni mujassamlashtiradi (2.1-rasm). Shu sababli bo'lajak o'qituvchi uchun raqamli mediamadaniyat texnik foydalanuvchilikdan ko'ra yuqoriroq – kasbiy mas'uliyat, metodik tanlov va tarbiyaviy ta'sir bilan bog'liq sifatdir.

1 Hobbs R. Digital and Media Literacy: A Plan of Action. – Washington, DC: The Aspen Institute, 2010. – P. 17.

Pedagogik faoliyatning raqamli muhitga ko‘chishi o‘qituvchining axborot bilan ishlash madaniyatini yangicha baholashni talab qilmoqda. Bugungi ta’lim jarayonida o‘qituvchi darslik, o‘quv qo‘llanma yoki rasmiy manba bilan cheklanib qolmaydi; u elektron kutubxonalar, ochiq ta’lim resurslari, videomateriallar, ijtimoiy tarmoq kontenti, interaktiv platformalar va sun’iy intellekt yordamida tayyorlangan materiallar bilan ishlaydi. Bu sharoitda har bir raqamli resursni darsga kiritishdan oldin uning ilmiy ishonchliligi, yosh xususiyatlariga mosligi, tarbiyaviy ta’siri, vizual va matnli ifoda madaniyati, axborot xavfsizligi va pedagogik maqsadga muvofiqligi baholanishi kerak. Ana shu baholash madaniyati raqamli mediamadaniyatni bo‘lajak o‘qituvchining kasbiy-pedagogik sifati sifatida namoyon etadi (1-rasm).

1-rasm: **Bo‘lajak o‘qituvchilarda raqamli mediamadaniyatning shakllanish bosqichlari**

Raqamli mediamadaniyat o‘qituvchining ta’limiy faoliyati bilan bir qatorda tarbiyaviy vazifalarini ham belgilaydi. Zamonaviy o‘quvchi internet, ijtimoiy tarmoqlar, messenjerlar, onlayn o‘yinlar, videoplatformalar, reklama va sun’iy intellekt vositalari bilan uzviy aloqador bo‘lgan axborot muhitida rivojlanmoqda. Bunday sharoitda o‘qituvchi o‘quvchilarga fan mazmunini o‘rgatish bilan birga, ularda axborotni ongli tanlash, ishonchli xabarlarni aniqlash, kiberxavfsizlik qoidalariga rioya qilish, onlayn muloqot madaniyatini rivojlantirish, raqamli faoliyat natijalarini anglash hamda mediakontentni tahliliy yondashuv asosida baholash ko‘nikmalarini shakllantirishga xizmat qiladi. Demak, raqamli mediamadaniyat o‘qituvchining o‘quvchilarni raqamli jamiyatga tayyorlashdagi tarbiyaviy mas’uliyati bilan bevosita bog‘liqdir.

Bo‘lajak o‘qituvchi raqamli muhitda o‘quvchilar uchun ijobiy namuna sifatida namoyon bo‘ladi. Uning onlayn muloqot madaniyati, ijtimoiy tarmoqlardagi faoliyati, manbalardan to‘g‘ri foydalanishi, raqamli materiallar bilan ishlashdagi akademik halolligi, mualliflik huquqiga hurmat bilan munosabatda bo‘lishi va sun’iy intellektdan mas’uliyatli foydalanishi o‘quvchilarda raqamli xulq me’yorlarining shakllanishiga ijobiy ta’sir ko‘rsatadi. O‘qituvchining raqamli muhitda axloqiy va kasbiy mezonlarga izchil amal qilishi o‘quvchilarda mediasavodxonlik, raqamli etika va axborot xavfsizligi madaniyatini rivojlantirishning pedagogik samaradorligini oshiradi. Shu bois raqamli mediamadaniyat o‘qituvchi shaxsi, kasbiy obro‘si va pedagogik ta’sirchanligini mustahkamlovchi muhim kasbiy-pedagogik sifat sifatida qaraladi.

Bu borada tadqiqotchi U. Xo‘jamqulovning quyidagi fikri raqamli mediamadaniyatni kasbiy-pedagogik sifat sifatida talqin etish uchun muhim nazariy asos bo‘la oladi: “SI savodxonligi texnik ko‘nikma sifatida emas, adabiy-metodik maqsadga xizmat qiluvchi pedagogik mahorat bilan uyg‘unlashgandagina natija beradi”.[2] Mazkur fikr faqat adabiyot ta’limiga emas, balki umumiy pedagogik tayyorgarlikka ham taalluqlidir. Unda texnologiyadan foydalanishning o‘zi yetarli emasligi, raqamli vosita pedagogik maqsad, metodik mahorat, tanqidiy tahlil va shaxsiy mas’uliyat bilan uyg‘unlashgandagina ta’limiy qiymat kasb etishi ta’kidlanadi (Hobbs, 2010, 17-bet).

2 Xo‘jamqulov U. So‘z san’ati va sun’iy intellekt // Til va adabiyot ta’limi. – 2025. – № 12. – B. 17.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Xulosa qilib aytganda, bo‘lajak o‘qituvchilar raqamli mediamadaniyatini kasbiy-pedagogik sifat sifatida shakllantirish zamonaviy pedagogik ta’limning muhim konseptual yo‘nalishlaridan biri hisoblanadi. Mazkur sifat o‘qituvchining faqat raqamli texnologiyalardan foydalanish ko‘nikmasi bilan emas, balki axborotni mustaqil izlash va saralash, mediakontentni tanqidiy baholash, raqamli resurslarni ta’lim-tarbiya maqsadiga muvofiq qo‘llash, onlayn muloqot madaniyatiga rioya etish, akademik halollik va mualliflik huquqini saqlash, sun’iy intellektdan mas’uliyatli foydalanish hamda o‘quvchilarda mediasavodxonlik va xavfsiz mediaxulqni shakllantirishga tayyorlik bilan belgilanadi.

Raqamli mediamadaniyat pedagogik, kommunikativ, axborot, metodik, ijodiy va refleksiv kompetentliklar bilan uzviy bog‘liq holda namoyon bo‘lib, bo‘lajak o‘qituvchining kasbiy pozitsiyasi, mediaxulqi va pedagogik mas’uliyatini mustahkamlaydi. Shu sababli uni shakllantirish maqsadga yo‘naltirilganlik, kasbiy-pedagogik yo‘nalganlik, fanlararo integratsiya, axborot xavfsizligi, tanqidiy mediatafakkur, raqamli etika, faoliyatga yo‘naltirilganlik, refleksivlik va uzluksiz rivojlanish tamoyillari asosida tashkil etilishi lozim. Ana shunda raqamli mediamadaniyat bo‘lajak o‘qituvchining tashqi texnologik mahorati emas, balki uning raqamli jamiyat sharoitida samarali, axloqiy, tanqidiy, ijodiy va mas’uliyatli pedagogik faoliyat yuritishini ta’minlaydigan integrativ kasbiy-pedagogik sifat sifatida shakllanadi.

1. Bo‘lajak o‘qituvchilarning raqamli mediamadaniyatini rivojlantirishga yo‘naltirilgan, kasbiy-pedagogik kompetensiyalar bilan uzviy bog‘langan konseptual modelni ishlab chiqish tavsiya etiladi.
2. Raqamli mediamadaniyatning axborot-mediasavodxonlik, tanqidiy fikrlash, raqamli etika, mediaxavfsizlik va raqamli ijodkorlik kabi tarkibiy komponentlarini o‘zaro integratsiyalash zarur.
3. Ta’lim jarayoniga mediamatnlarni tahlil qilish, axborot manbalarining ishonchliligini tekshirish, soxta axborotlarni aniqlash va raqamli kontent yaratishga qaratilgan amaliy topshiriqlarni joriy etish maqsadga muvofiq.
4. Bo‘lajak o‘qituvchilarning sun’iy intellekt vositalaridan foydalanish madaniyatini rivojlantirish, yaratilgan axborotning haqqoniyligini tekshirish hamda akademik halollik tamoyillariga rioya qilish ko‘nikmalarini shakllantirish lozim.
5. Raqamli mediamadaniyatni rivojlantirishda muammoli ta’lim, loyiha metodi, keys-stadi va hamkorlikda o‘qitish texnologiyalaridan foydalanish tavsiya etiladi.
6. Raqamli mediamadaniyatni rivojlantirish samaradorligini aniqlash uchun diagnostik monitoring, o‘zini o‘zi baholash va tajriba-sinov ishlarini tashkil etish tavsiya etiladi.
7. Raqamli mediamadaniyatni rivojlantirish jarayoniga milliy va umuminsoniy qadriyatlar, mediaetik me’yorlar hamda pedagogik mas’uliyat tamoyillarini integratsiyalash zarur.

Foydalanilgan adabiyotlar ro‘yxati:

1. Hobbs R. Digital and Media Literacy: A Plan of Action. - Washington, DC: The Aspen Institute, 2010. - 56 p.
2. UNESCO. Media and Information Literacy Curriculum for Educators and Learners: Think Critically, Click Wisely! - Paris: UNESCO Publishing, 2021. - 407 p.
3. Xo‘jamqulov U. So‘z san’ati va sun’iy intellekt // Til va adabiyot ta’limi. - 2025. - № 12. - B. 17.
4. Xo‘jamqulov U. Sun’iy intellekt va adabiy ta’lim: imkoniyat, xavf va metodik mas’uliyat // O‘zbek tili va adabiyoti. - 2025. - № 12. - B. 13.

13.00.00 Pedagogika fanlari
13.00.01 Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta’limotlar tarixi
13.00.02 Ta’lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo‘yicha)
13.00.03 Maxsus pedagogika
13.00.04 Jismoniy tarbiya va sport mashg‘ulotlari nazariyasi va metodikasi
13.00.05 Kasb-hunar ta’limi nazariyasi va metodikasi
13.00.06 Elektron ta’lim nazariyasi va metodikasi (ta’lim sohalari va bosqichlari bo‘yicha)
13.00.07 Ta’limda menejment
13.00.08 Maktabgacha ta’lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
13.00.09 Ijtimoiy pedagogika
07.00.00 Tarix fanlari
19.00.00 Psixologiya fanlari
01.00.00 Fizika-matematika fanlari
02.00.00 Kimyo fanlari
03.00.00 Biologiya fanlari
09.00.00 Falsafa fanlari
10.00.00 Filologiya fanlari
11.00.00 Geografiya fanlari

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

Mas'ul muharrir: Ramzidin Ashurov
Ingliz tili muharriri: Murod Xoliyorov
Musahhih: Alibek Zokirov
Sahifalovchi va dizayner: Iskandar Islomov

2026. №10(4)

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

"Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali 26.09.2023-yildan
O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi
Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan
№C–5669363 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.
Litsenziya raqami: № 136361.

Manzilimiz: Toshkent shahar, Yunusobod tumani
19-mavze, 17-uy.